

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Дубровський Р.В.

аспірант,

*Інститут політології та права
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова*

ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ «НЕОЄВРАЗІЙСТВА» В РОСІЇ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

На початку ХХІ століття політичний режим «керованої демократії», побудову якого було розпочато в Росії, одразу ж потребував пошуку і формування не тільки політико-ідеологічної доктрини, яка б повною мірою відповідала не тільки внутрішньо- та зовнішньополітичним реаліям початку ХХІ століття та державотворчій традиції і менталітету російського народу, а й мала б політичними та економічними засобами забезпечити «консервацію» пострадянського простору. За активної підтримки владних кіл, націонал-більшовиків, комуністів і радикальних націоналістів місію, яку раніше понад сімдесят років виконувала комуністична ідеологія, перейняло на себе «неоевразійство», яке з початку 90-х років ХХ століття характеризувалося наявністю багатьох шкіл та напрямків. Проте поступово провідну роль російських владних колах зайняли прихильники ідей професора МДУ імені М.В. Ломоносова, а раніше одного з засновників Націонал – більшовицької партії Олександра Дугіна, який у своїх роботах не тільки зміг вдало підлаштовувати ідейні та світоглядні парадигми класичних російських євразійців, а також європейських неоконсерваторів і традиціоналістів до геополітичних та гео економічних реалій сучасності, але й трансформувати їх у серйозну політико-ідеологічну доктрину, на основі якої формуються і реалізуються російські геополітичні, економічні і військові доктрини.

Використовуючи досвід і традиції радянської геополітичної школи, ці люди одразу взяли за визначення нових стратегічних геополітичних, внутрішньополітичних і соціально-економічних орієнтирів держави у новому тисячолітті, а головне – в Росії постала необхідність обрати ідеологічний напрямок власної геополітики, певну геополітичну доктрину з чіткими орієнтирами, постулатами та найбільшою відповідністю російській ментальності. Саме того часу, серед багатьох геополітичних шкіл поступово вплив на правлячу політичну еліту почало здійснювати неоевразійство.

В основу *ідеологічної, світосприйнятої та політичної програми нового євразійства* були покладені труди класичних євразійців (М. Трубецької, П. Савицький, М. Данилевський, Л. Гумільов та В.Вернадський), їх вчення були

прийнятті як платформа, теоретична база та основа для подальшого розвитку і практичного застосування. В теоретичній сфері «неоевразійці» значно розвинули основні принципи класичного євразійства з урахуванням широкого філософського, культурного та політичного контексту ідей ХХ століття, тобто кожне з основних положень євразійської класики набуло концептуального розвитку. Основні тези євразійства початку ХХ століття доповнюються доповнюється німецькою політичною філософією (О. Шпенглер, В. Зомбарт, К. Шмітт, А. Мюллер ван ден Брук, Л. Фробеніус, Е. Юнгер та ін.), європейським традиціоналізмом (Р. Генон, Ю. Евола, Т. Буркхард), «новою лівою» критикою західного капіталізму (Ж.-П. Сартр, М. Фуко, Е. Нікіш та ін.), радикальним марксизмом (А. Грамши, Д. Лукач), європейськими «новими правими» (А. де Бенуа, Р. Стойкерс). Критика західного буржуазного суспільства з «лівих» (соціальних) позицій накладається на критику того самого суспільства з «правих» (цивілізаційних) позицій. Євразійська ідея «відторгнення Заходу» підкріплюється широким арсеналом представниками самого Заходу, не згодних з логікою його історичного шляху. Проте, до ідеї злиття досить різних (інколи політично протилежних) концепцій заперечення західної цивілізації як «нормативної» неоевразійці приходять не відразу, а поступово, з кінця 80-х до середини 90-х років [3,5].

Поступово *геополітичні акценти «неоевразійства»* були змінені в бік радикального ідеологічного протистояння з англосаксонським світом очолюваним Сполученими Штатами на відміну від євразійських «класиків», які цивілізаційно протиставляли Росію «романо-германській цивілізації». «Західний світ» неоевразійців розрізняється на «атлантичні» США та Великобританію та «континентальну (романо-германську) Європу», яка розглядається як явище нейтральне і здатне до позитивного співробітництва, особливо на тлі сучасних спільних енергетичних мегапроектів. Саме тому, термін «романо-германський» на відміну від класичного євразійства, нові євразійці воліють не вживати, завжди говориться про «атлантизм», «англосаксонський світ», «мондіалізм» («глобалізм»), «новий світовий устрій» тощо. Західні народи та нації у *світоглядній парадигмі «неоевразійства»* постають як носії несакрального («профанного») початку на відміну від стародавніх народів Сходу та «третього світу». «Автохтони Русі-Євразії» (псевдоісторична конструкція вигадана з метою підкреслення особливої «месіанської» ролі народів даного регіону і жодним чином з історією Київської Русі не пов'язана – авт..) проголошуються «авангардом» народів всього світу у протистоянні з «глобалізацією Заходу». Це крайня форма універсалізації національного месіанства у нових термінах [2].

Розробка євразійської ідеології у її «класичному вигляді» (20-ті роки минулого століття), як і у вигляді його сучасної версії («неоевразійство»), що заявила про себе на початку 90-х років, збігається з періодами криз і невизначеності російської державності, які супроводжувалися утворенням світоглядного та ідейного вакууму. В обох випадках саме історичні події відроджували євразійську ідею – 20-ті роки характеризувалися перерозподілом

сил в Європі, нині ж стимулом для її існування постає глобалізація. Геополітична концепція та євразійські ідеї Дугіна були широко підтримані російською владою, а в 1999 році він очолив Центр геополітичних експертиз експертно-консультативної Ради з проблем національної безпеки при голові Держдуми і в той же період почав читати лекції з геополітики в Генштабі Росії і згодом саме він запропонував ідеї євразійства та консерватизму як ідеологічну платформу російської влади. Після приходу до влади Володимира Путіна Дугін стає неофіційним ідеологом нових керманічів Росії, а з березня 2008 року – ідеологом провладної партії «Єдина Росія». У 2007 році на замовлення Кремля апологет «неоєвразійців» видав підручник з суспільствознавства під назвою «Обществоведение для граждан Новой России», в якій наголошується на начебто особливій ролі російського народу та російської держави у світовій історії [1].

За словами відомого дослідника феномена «неоєвразійства», фахівця у сфері вивчення російського ультра націоналізму та європейського неофашизму професора Андреаса Умланда, «політико-ідеологічні та геополітичні праці Дугіна спрямовані виключно на створення євразійської імперії через інтеграцію Росії з колишніми радянськими республіками, в першу чергу, з «російськомовними територіями» за межами РФ, особливо Східної України та Криму. Концепція неоєвразійців також передбачає відновлення «Великої Євразії», в основі якої стояв би союз країн «старої» Європи і Росії. В цьому відношенні Дугін тісно співпрацює з європейськими «континенталістами» та представниками «нових правих», які для нього також є головними союзниками у веденні ідеологічної боротьби з прозахідними опонентами» [4].

Свою роль у російському суспільстві ідеолог «неоєвразійства» бачить не в якості публічного політика, а скоріше «сірого кардинала», який сам не керує державою, але керує мисленням еліт – тобто займається не політикою, а метаполітикою, а саме генеруванням ідей, які політичні лідери та технологи свідомо чи несвідомо втілюють в життя. Незважаючи на такі принципові відмінності у виникненні і сутності ідеологій Дугіна і Путіна, сьогодні вони в практичній політиці до певної міри – союзники, хоча останнім часом між ними існують серйозні протиріччя зокрема з приводу відсутності у останнього чіткої стратегії щодо майбутнього так званої вигаданої «Новоросії», тобто окупованих російсько-терористичними військами територій Донбасу. У короткостроковій і середньостроковій перспективах їх шляхи паралельні, так як створення «нової імперії» синхронізується з бажанням відтворення «старої». Неоєвразійці, зокрема, з великим схваленням сприйняли російську окупацію Криму. З іншого ж боку, на думку автора, їх кінцеві цілі суттєво різняться. Очевидно одне, на даному етапі неоєвразійці є складовою частиною неоавторитарної політичної системи Росії, вони змогли завоювати відносно високу позицію в керівному істеблішменті, яка дозволяє їм сьогодні відігравати значну роль в ідеологічних настроях російського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Дугин А. Г. Обществоведение для граждан Новой России, М., Евразийское Движение, 2007 – 784 с.
2. Запольскис Мартинас. Геополитика России: между атлантизмом и неоевразизмом [Електронний ресурс] / Мартинас Запольскис. – Режим доступу: <http://www.geopolitika.lt/?artc=165>
3. Кирилюк Ф. М. Філософія політичної ідеології. [Текст] / Ф. М. Кирилюк. – К.: Центр учбової літератури, 2009.
4. «Неоевразийство», вопрос о русском фашизме и российский политический дискурс [Електронний ресурс] // «Континент». – № 133. – 2007. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/continent/2007/133/um4.html> – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
5. Політологія: підручник. [Текст] / Ю. М. Розенфельд, Л. М. Герасіна, Н. П. Осипова, М. І. Панов, О. М. Сахань, О. В. Ставицька – Харків, Право, 2001.

Фролов О.О.

студент,

Науковий керівник: Золотарьова Ю.І.

доцент,

*Інститут підготовки кадрів
для Міністерства внутрішніх справ України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Звертаючи увагу на економічну кризу, яка охопила всі сфери української дійсності, важливе значення в вирішенні проблем, пов'язаних з нею має аспект з'ясування причин, які тим чи іншим чином вплинули на сучасне становище України. Однією з таких причин є політична криза, яка виступає стимулюючим та детермінуючим фактором в сучасному кризовому становищі. Звертаючись до хронології, можна проаналізувати певний проміжок часу в політичному житті країни, який став, на мою думку, ключовим в створенні фундаменту майбутньої кризи. Це 2004 рік, який ознаменувався не лише скандально відомою президентською гонкою, але й прийняттям змін до діючої Конституції України. Перехід країни до парламентсько – президентської форми правління, хоча і мав яскраво політичне забарвлення, але все – таки асоціювався (на першому етапі) як позитивна динаміка та перспектива, яка б могла вирішити багато питань, пов'язаних з авторитарністю влади до 2004 року. Це і плюралізм думок, і можливість їх реалізації в колегіальному форматі, і розширення ролі політичних партій та інші аргументи. Сьогодні в 2014 році ми вже говоримо про зовсім інші речі. Невдачі парламентаризму сьогодні вражають своєю масштабністю, починаючи від нефунціональності та закінчуючи партійною узурпацією. В цьому процесі хочу звернути увагу перш за все на: